

ցի աղքատների զրոյցներէց, որոնց միջոցով հեղինակը շատ լաւ բնորոշում է Բագարանի քուրմերին, այժմեան քուրմերի նախատիպարներին:

Ինչ վերաբերում է բովանդակութեանը, մեզ վերին աստիճանի անյաջող է թւում վէպիկի գաղափարը:

Որակալութիւնը, արինավրէժը ինքն ըստ ինքեան վայրենի և քստմանելի բան է և միմիայն բացառիկ դէպքերում կարող է համարուել թոյլատրելի, ես աւելի պարտադիր, մինչև անգամ եթէ դատելու լինենք ոչ թէ մի հոգևորականի, այլ նոյնիսկ աշխարհականի տեսակէտից:

Ինչո՞վ ուրեմն բացատրել, որ մի հոգևորական, ինչպէս է հ. Ս. Երեմեանը, իր ոգևորութեան առիթ և նիւթ է ընտրել Տուրքի պէս մի քսու մարդու մահուան համար կատարուած վրէժխնդրութիւնը:

Մեզ համար այդ անհասկանալի է մնում, ինչպէս անհասկանալի է առհասարակ այդ ամբողջ «ազգավէպի» արինարբուտոնը:

«Ներդրամիտ, ոչխարամիտ և աննկարագիր թագաւորներուն օրով է, որ Հայաստանի լոյսը խաւարեցաւ», ասում է Տուրքինը: Միթէ այդ չարիքը կարելի է դարմանել մարդակերական բնազդներ զարթեցնելով և զարգացնելով ընթերցողի մէջ: Չեմ կարծում:

Համակրելի հերոսը կարող է ստիպուած լինել արին թափել, կարող է նոյնիսկ իր սրբազան պարտականութիւնը համարել այդ, բայց նա չէ կարող արինարբու լինել:

Մեզ թւում է, հէնց նոյն ազգային անցեալում հ. Երեմեանը կարող էր աւելի լաւ, աւելի համակրելի նիւթ գտնել իր գաղափարը լուսաբանելու համար, եթէ նրա գաղափարը գաղափարն է եղել գատափետել մեր ազգի կնատութիւնը և մեղկութիւնը:

Տ. Յ.

Միջին Մարիկեանց. «ՄԵՐՈՒ ԱՆՔՈՒՆ», բանաստեղծութիւններ, հրատարակութիւն Աւետիս Տէր-Սարգսեանցի. 40 էր. դ. 20 կ. Թիֆլիս, 1903 թ.:

Պ. Մկրտիչ Մարիկեանցը շատ փափկասիրտ բանաստեղծ է: Նա չէ կարող տեսնել, թէ ինչպէս «մի զեռուն կտրիճ՝ անզօր թևերով պտոյտ է դալիս իր լամպարի լոյսի շուրջը», և չը խանդաղատուել: Իսկ երբ նա խանդաղատուում է, բնականօրէն վերցնում է գրիչը և բանաստեղծութիւն է գրում:

«Տես ինչպէս է նա երեւում, տանջւում,
Կարծես համբուրում է քո հուր վանդակ,
Ախ գիտեմ, գիտեմ միայն մի վայրկեան,
Եւ նա պիտ այրուի. քեզ համար կատակ»:

Սակայն պ. Մարիկեանը բանաստեղծ է և ուրեմն տրամա-
ղբութիւններէ դերի: Երբեմն նա սաստիկ խստասիրտ է դառ-
նում: Վերցրէք օրինակ՝ նրա այն ոտանաւորը, որ նուիրուած
է օր. Մար... Մար...-ին:

Տեսէք որքան անզուրկ է այդ գէպըում պ. Մարիկեանցը.

«Ես ուզում եմ յարուցանել
Մի կօլիզիայ^{*)} քո սրտում,
Որ ինձ նման տխուր դու էլ,
Ախ-վախ քաշես այս երկրում...
.....

Բայց և այնպէս երկնքի տակ
Նս չեմ կարող շունչ քաշել,
Մինչ չտանեմ վեհ յաղթանակ,
Մինչ մի կեանք չդառնացնեմ»:

Բացի այդ հատուածներից՝ ընթերցողը կարող է գաղա-
վար կազմել պ. Մարիկեանցի տաղանդի մասին նաև այն գիւ-
տով, որ նա արել է հայկական տաղաչափութեան մէջ:

Այնտեղ, որտեղ ոտը պակասում է, պ. Մարիկեանցը ա-
ռանց այլևայլութեան դնում է «նա» դերանունը:

Սհա օրինակ.

«Անքուն, յոգնած, իբր պահապան,
Քեզ կհսկեմ ողջ գիշեր,
Որ չար դեր մարդանման,
Նա քո վզով չփարուեր»:

Դուք կարող էք նկատել, որ այդտեղ բայի ժամանակները
անկանոն են գործ դրուած, բայց այդ բծախնդրութիւն կը լինի
ձեր կողմից:

Եթէ ես ուզէի բծախնդիր լինել, կը նկատէի, որ պ. Մա-
րիկեանցը չէ հասկանում կօլիզիա բառի նշանակութիւնը, ա-
ռաջ կը բերէի նրա ոտանաւորներից անթիւ քերականական
սխալներ և անմիտ դարձուածքներ, ինչպէս օրինակ՝ «ցող վար-
դի նման արցունքի շիթեր», «տաք սիրտս փափուկ», «երգ ցա-
ւատանջ լի կակիծ», «հաւատում եմ, որ շուտով, դեռ վաղ»,
«մի կոյս արցունքից կփուած», «մեղմացիր կապանքներ» ևայլն

*) Այդտեղ պ. բանաստեղծը մոռացել է ծանօթութիւն գրել— տես ըս-
տարան Միլիտիսովի:

եային, բայց ինչ նշանակութիւն ունի այդ բոլորը, քանի որ հարցը հայ բանաստեղծի մասին է, իսկ մեզ վաղուց յայտնի է, որ մեր բանաստեղծներից տասից իննի համար՝ ինչպէս ուսմանն ասում են՝ ոչ մի օրէնք չէ գրուած:

Տ. Յ.

Գ. Ե. «ԱՆԴՈՐԾ ԿԱՆԱՅԲ». «ԱՁԽԷՆ». 68 էր. գ. 10 կ. Բաղու, 1903 թ.

«Աշխէն»ը մի վէպիկ է պոլսահայերի կեանքից: Վէպիկի հերոսուհին «անգործ կանանցից» մէկն է: Ի բնէ նա լաւ յատկութիւններով է օժտուած, բայց կեանքի պայմանները և զբոսաւարտութիւնը անգործութիւնը անբարոյականացնում են նրան և խորտակում նրա բազմը և նոյնիսկ կեանքը:

Իսկապէս ասած, այն ենթագրութիւնը, թէ անգործութիւնը նրան է եղել Աշխէնի անբարոյականացման գլխաւոր պատճառը, մենք անում ենք՝ հիմնուելով վէպիկի «Անգործ կանայք» ընդհանուր վերնագրի վրայ: Ինչ վերաբերում է վէպիկի բովանդակութեանը, նա այնքան հակասական կէտեր է պարունակում իր մէջ, որ ընթերցանութիւնից յետոյ չէ որոշուում այն հարցը, թէ ինչ է ուզում ասել հեղինակը իր գրուածքով: Վէպիկի հերոսուհու, Աշխէնի պատկերը վերաբարձրուած է անորոշ և խառն կերպով, այնպէս՝ ինչպէս դուրս են գալիս լուսանկարները, երբ մարդ շարժւում է լուսանկարուելու բողբոջին: Փոփոխ իմ երեակայութեան մէջ շարժւում և խառնուում են օրիորդ Աշխէնի համակրելի գծերը, երբ ես կարգում եմ, որ նա մեռել է «աննհրեղի մի հիւանդութիւնից»:

Բաւական էր, որ Դիւման իր հերոսուհուն մեռցնէր ոչ թէ թոքախտից, այլ «աննհրեղի մի հիւանդութիւնից», որպէսզի «կամեղիազարդ տիկինը» կորցնէր իր ամբողջ հրապոյրը և նոյնիսկ իմաստը:

Վէպիկի միւս տիպերն էլ դժգոյն են և անորոշ:

Վէպիկը գրուած է կոկ ու կանոնաւոր լեզուով: Ճիշտ է, պատահում են երբեմն այսպիսի նախադասութիւններ՝ «Այս հագած, շորերը մի քանի բառեր սովորած և ունեցած համբաւիս մասին մի մտածիլ լաւատեսի նման», բայց այդ պէտք է վերադրել սրբադրողի անհոգութեանը:

Տ. Յ.